

Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027 (HE175/2026 vp)

Hallitus julkisti 21. syyskuuta 2026 esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2027 (seuraavassa: talousarvioesitys). Talousarvioesityksen suhdannekuva perustuu valtiovarainministeriön samana päivänä julkistaman taloudellisen katsauksen sisältämään suhdanne-ennusteeseen (VM 2026:35).

Suhdannekuva ja finanssipolitiikan mitoitus

Hallituksen talousarvioesityksen pohjana olevassa valtiovarainministeriön ennusteessa Suomen talous kasvaa 1,6 prosenttia vuonna 2026 ja 1,8 prosenttia vuonna 2027. Kuluvan vuoden kasvuennuste on kaksinkertaistunut kesästä, mutta ensi vuoden näkymä on vahvistunut vain hieman. Vuodelle 2027 VM:n ennustama talouskasvu on säilynyt lähes ennallaan viimeisen vuoden aikana, vaikka kansainvälisen talouden näkymä on tässä ajassa vaihdellut merkittävästi. Yksi selittävä tekijä lienee suhdannekuvan muutos tarkentuneiden BKT-lukujen myötä: alkuvuonna talouden arvioitiin kasvaneen 0,4 ja 0,2 prosenttia vuosina 2024–25, kun uusimpien tietojen perusteella kyseiset luvut ovat 0,9 ja 0,8 prosenttia. Suhdannekäänteen ajoitus tarkentui menneille vuosille, joskaan elpyminen ei käynnistynyt voimakkaana.

Ennusteessa kasvua tukevat yksityisen kulutuksen ja investointien elpyminen. Kotitalouksien ostovoiman paraneminen vahvistaa kulutusta, ja datakeskukset sekä energiasiirtymä lisäävät investointeja. Asuntorakentamisen toipuminen on hidasta. Kasvun jatkuminen edellyttää, että kotitalouksien luottamus vahvistuu ja investointihankkeet toteutuvat. Energian kallistuminen ja kansainvälinen epävarmuus ovat ennusteen keskeisiä riskejä.

Vuositasolla työllisten määrä vähenee VM:n mukaan vielä vuonna 2026 ja kääntyy vuositasolla kasvuun vuonna 2027. Työttömyysaste laskee ensi vuonna kuitenkin vain 10,3 prosentista 9,9 prosenttiin. Myös tuotanto jää ensi vuonna potentiaalista tasoaan alemmaksi. Kasvun piristyminen ei siten vielä tarkoita talouden voimavarojen täyttää käyttöä.

VM:n ennuste on pääpiirteiltään linjassa muiden keskeisten ennustelaitosten kanssa. Ulkomaankaupan osalta ennuste kuitenkin poikkeaa muista syksyllä julkaistuista suhdanne-ennusteista. VM:n ennusteessa vienti kasvaa ensi vuonna 1,6 prosenttia, mikä on vähemmän kuin muiden ennustelaitosten arvioissa. Esimerkiksi Labore ennustaa viennin kasvavan 2,5 prosenttia vuonna 2027. Toisaalta VM ennustaa myös tuonnin kasvavan maltilliset 1,7 prosenttia. Viennin kasvaessa ennustettua enemmän oletettavasti myös tuonti kasvaa, eikä viennin ripeämpi kasvu tue tällöin talouskasvua täysimääräisesti.

VM:n ennusteessa finanssipolitiikka kevenee vuonna 2027. Rakenteellisen jäämän ennustetaan heikkenevän -3,1 prosentista -3,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen eli 0,8 %-yksikköä. Osa heikkenemisestä johtuu korkomenojen kasvusta, sillä korkomenot kasvavat 1,7 prosentista 2,0 prosenttiin eli 0,3 prosenttiyksikköä. Rakenteellinen perusjäämä, joka kuvaa julkisen talouden rahoitusasemaa ilman suhdanneluonteisia tekijöitä tai korkomenoja, heikkenee siis karkeasti arvioiden

0,5 prosenttiyksikköä. Kyseinen finanssipolitiikan linja ei ole perusteltavissa suhdannetilanteen näkökulmasta.

Julkista taloutta olisi ollut syytä sopeuttaa voimakkaammin

Orastavasta nousukaudesta huolimatta talousarvioesitys on huomattavan alijäämäinen. Valtiovarainministeriön kuluvennusteen (VM 2026:35) mukaan valtionhallinnon nettoluotonanto eli alijäämä on ensi vuonna noin 4,4 prosenttia bruttokansantuotteesta eli noin 13,5 miljardia euroa. Kuten edellä todettiin, valtiovarainministeriön ennusteen mukaan talouden alijäämäisyys on ensisijaisesti rakenteellista eikä suhdannetilanteesta johtuvaa. Velkasuhde, jota on perusteltua pitää talouden kestävyysnäkökulmasta alijäämää tärkeämpänä tunnuslukuna, kasvaa valtiovarainministeriön ennusteen mukaan ensi vuonna 1,1 prosenttiyksiköllä 91,2 prosenttiin, ja vuonna 2030 se olisi jo 97,6 prosenttia.

Talousarvioesityksessä esitellään hallituksen jo aiemmin päättämien sopeutustoimien kokonaisuutta mutta nopeasta velkaantumisesta huolimatta siinä ei esitetä uusia sopeutustoimia. Talousarvioesityksessä todetaan: ”Valtioneuvosto katsoo, että uudet nopeasti valmistellut sopeutustoimet heikentäisivät yritysten ja kuluttajien luottamusta ja voisivat tukahduttaa alkanutta talouskasvua, mistä syystä valtioneuvosto pidättäytyi talousarvioneuvotteluissa uusien yllättävien sopeutus päätösten tekemisestä.”

Perustelua on vaikea pitää tyydyttävänä. Talous elpyy nyt laaja-alaisesti, mitä tukevat sekä viimeisimmät bkt-luvut että yrityksille ja kuluttajille suunnatut luottamuskyselyt. Tällaisessa suhdanteessa sopeutuksen talouskasvua hidastava vaikutus on pienempi kuin matalasuhdanteessa, jossa heikentynyt yksityinen kysyntä jarruttaa talouskasvua. Syy tälle on ilmeinen: noususuhdanteessa sopeutuksen myötä julkiselta sektorilta vapautuvat tuotannontekijät suuntautuvat yksityiselle sektorille. Esimerkiksi julkiselta sektorilta irtisanotut työntekijät työllistyvät helpommin yksityiselle sektorille silloin, kun uuden työvoiman tarve kasvaa. Ei ole muutenkaan perusteltua uskoa, että sopeutustoimet nyt orastavana nousukautena olisivat haitallisempia kuin esimerkiksi ne aiemmat hitaan talouskasvun aikana toteutetut sopeutustoimet, jotka on jo toteutettu ja joita talousarvioesityksessäkin kuvaillaan.

Myös talouspolitiikan arviointineuvosto on suositellut uusien sopeutustoimien toteuttamista jo ensi vuonna. Arviossaan ”Talouspolitiikan arviointineuvoston arvio nettomenopolun noudattamisesta ja korjaavista toimenpiteistä” (TPAN 5.8.2026) se huomautti: ”Pitkäjänteisen talouspolitiikan näkökulmasta olisi toivottavaa, että hallitus päättäisi julkista taloutta lähivuosina vahvistavista lisätoimenpiteistä jo syksyn 2026 budjettiriihessä”. Samassa arviossa arviointineuvosto totesi myös, että Euroopan unionin finanssipoliittiset säännöt edellyttävät vuoden 2027 eduskuntavaalien jälkeen muodostettavalta hallitukselta todennäköisesti merkittäviä uusia sopeutustoimia. Myös talousarvioesitys toteaa tällaisten toimien tarpeellisuuden ja huomauttaa, että ”kaikki puolueet ovat valmiita huomattaviin julkista taloutta vahvistaviin toimiin tulevalle hallituskaudelle.” Sopeutustoimien talouspolitiikan arviointineuvoston näkemysten vastainen keskeyttäminen lienee kuitenkin omiaan heikentämään tällaista valmiutta.

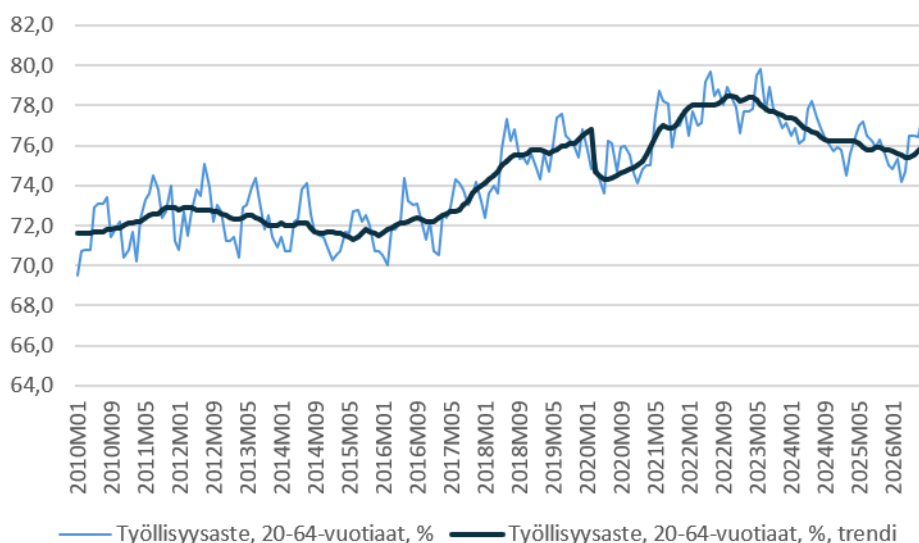

Talousarviossa edelleen oleva 100 000 uuden työllisen tavoite on kaukana VM:n ennusteesta

Talousarvioesityksen mukaan tuotannon kasvun nopeutumisen odotetaan kääntävän työllisyyden kasvuun loppuvuoden 2026 aikana, ja työllisten määrän ennustetaan kasvavan noin prosentin vuonna 2027.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen elokuun tietojen mukaan työllisiä oli 34 000 enemmän kuin vuotta aiemmin, ja 20–64-vuotiaiden työllisyysasteen trendi kääntyi nousuun (ks. Kuvio 1). Luvut viittaavat siihen, että työllisyyden pitkään jatkunut heikko kehitys on kääntymässä kasvuun. Yksittäisen kuukauden luvut perustuvat kuitenkin otokseen, ja trendiluvut voivat vielä tarkentua. Työllisten määrä ja työllisyysaste ovat edelleen selvästi alhaisemmalla tasolla kuin hallituskauden alussa.

Tavoite työllisyyden nostamisesta vähintään 100 000 työllisellä vuoteen 2027 mennessä on kuitenkin edelleen mukana talousarvioesityksen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tekstissä. VM:n ennusteen mukainen työllisyyden kehitys jää selvästi tästä tavoitteesta: noin prosentin kasvu vuonna 2027 ei riitä kuroma umpeen tavoitteen ja nykyisen työllisyyskehityksen välistä eroa.

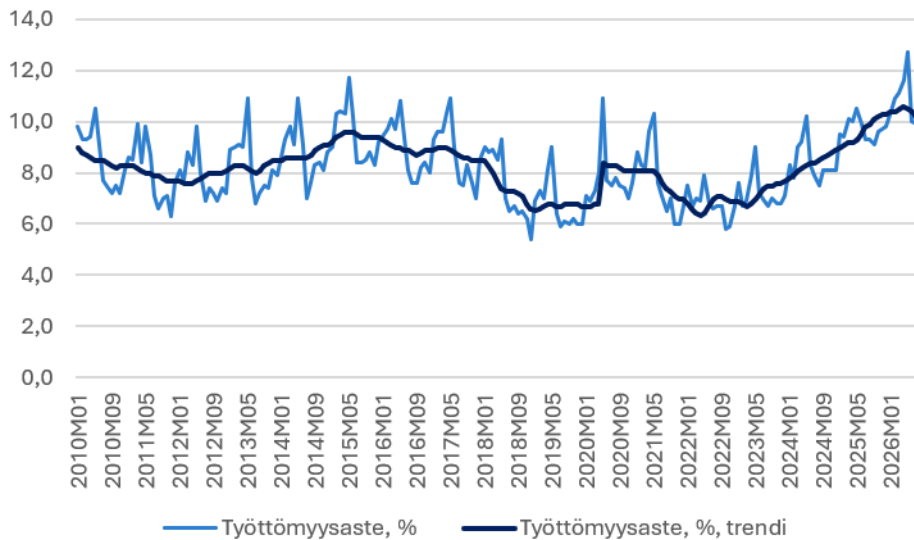

Kuvio 1. 20–64-vuotiaiden työllisyysaste ja trendi, 2010m1-2026m8. Aineistolähde: TK, työvoimatutkimus.

Pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen edellyttää myös riittäviä resursseja palveluihin

Myös työttömyyskehityksessä on tapahtunut kesän aikana käänne parempaan suuntaan (kuvio 2). Työttömyysasteen trendi oli elokuussa 10,1 prosenttia, mikä on kuitenkin edelleen ennätyskellisen korkea taso. Eurooppalaisessa vertailussa Suomen työttömyysaste on EU-maiden korkein.

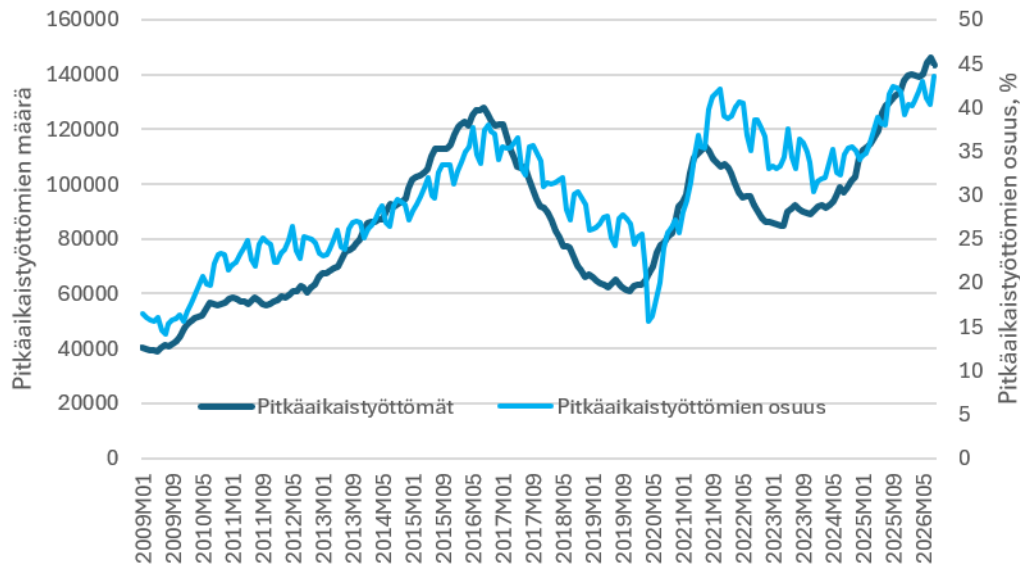
Kuvio 2. Työttömyysaste ja trendi, 2010m1-2026m8. Aineistolähde: TK, työvoimatutkimus.

Talousarvioesityksessä työttömyyden kehitystä koskevat arviot perustuvat valtiovarainministeriön ennusteeseen. Työttömyysasteen ennustetaan laskevan hitaasti, ja pitkäaikaistyöttömyyden suuri määrä vaikeuttaa työttömyyden nopeaa alenemista. Iso haaste liittyy ennätyskorkeaan pitkäaikaistyöttömyyteen, joka on hankalampaa saada laskemaan. KEHA-keskuksen tilastojen mukaan pitkäaikaistyöttömiä oli elokuussa noin 143 000, mikä on jo 43,5 prosenttia työttömistä työnhakijoista (kuvio 3). Työttömyyden hitaasti aleneva taso ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden suuri määrä lisäävät tarvetta riittävästi resursoiduille työvoimapalveluille.

Vuoden 2025 alusta julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyi TE-toimistoilta kunnille. Sen jälkeen tilastoitu aktivointiaste, toisin sanoen erilaisissa palveluissa olevien osuus työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olevien yhteissummasta, on laskenut. Vaikka tässä luvussa tapahtuneeseen muutokseen on syytä suhtautua varauksella työvoimapalvelujen järjestämisvastuun ja tilastoinnin muututtua, kehitys nostaa esiin kysymyksen siitä, ovatko pitkäaikaistyöttömille suunnattavat palvelut ja niihin käytettävät resurssit riittäviä tilanteessa, jossa pitkäaikaistyöttömyys on ennätyskellisen korkealla tasolla. Valtion tulee seurata työvoimapalvelujen rahoituksen riittävyyttä suhteessa työttömyyden ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kehitykseen sekä varmistaa, että kunnilla ja työllisyysalueilla on riittävät resurssit palvelujen järjestämiseen. Vuonna 2027 tehtävässä valtionosuustehtävien jälkikäteisessä kustannustenjaon tarkistuksessa on ensimmäistä kertaa käytettävissä myös kuntien järjestämisvastuun aikana toteutuneet kustannukset. Tarkistuksen

yhteydessä on tärkeää arvioida työvoimapalvelujen rahoituksen riittävyyttä suhteessa palvelujen toteutuneisiin kustannuksiin ja työttömyyden kehitykseen.

Kuvio 3. Pitkäaikaistyöttömien määrä ja osuus työttömistä työnhakijoista, 2009m1-2026m8. Aineistolähde: KEHA-keskus, työnvälitystilasto.

Pitkäaikaistyöttömille hallitus kohdensi kevään 2026 kehysriihessä uusia toimia, mutta niiden mittakaava on pieni suhteessa pitkäaikaistyöttömyyden laajuuteen. Täydennyskoulutukseen tarkoitettuun osaamisseteliin osoitetaan 20 miljoonaa euroa ja kolmannen sektorin työvoimapolitiiseen avustukseen 13 miljoonaa euroa uudelleenkohdennuksina.

Merja Kauhanen
johtava tutkija
Työn ja talouden tutkimus LABORE

Ilkka Kiema
tutkimusohjaaja
Työn ja talouden tutkimus LABORE

Juho Koistinen
ennustepäällikkö
Työn ja talouden tutkimus LABORE

